

DE VERGETEN KINDEREN

Andere boeken van Nadja Van Sever bij Clavis

Vieze Victor

Je sneeuwt, papa

Oorlogshelden

Het knipmes

Het geheim van meester Daan

De rode ballon

Samen op de vlucht

Weg met de juf

Fien is een vijfhoekje

Een koekje van eigen deeg

Het gelaarsde varkentje

De magische pen

Nadja Van Sever

De vergeten kinderen

© 2025 Clavis Uitgeverij, Hasselt – Amsterdam – New York

Illustraties: Elisa Stolwijk

Omslagontwerp: Clavis Studio

Trefw.: Tweede Wereldoorlog, familie, onderduiken

NUR 283, 284

ISBN 978 90 448 5776 4

D/2025/4124/171

Alle rechten voorbehouden

Tekst- en datamining niet toegestaan

www.clavisbooks.com

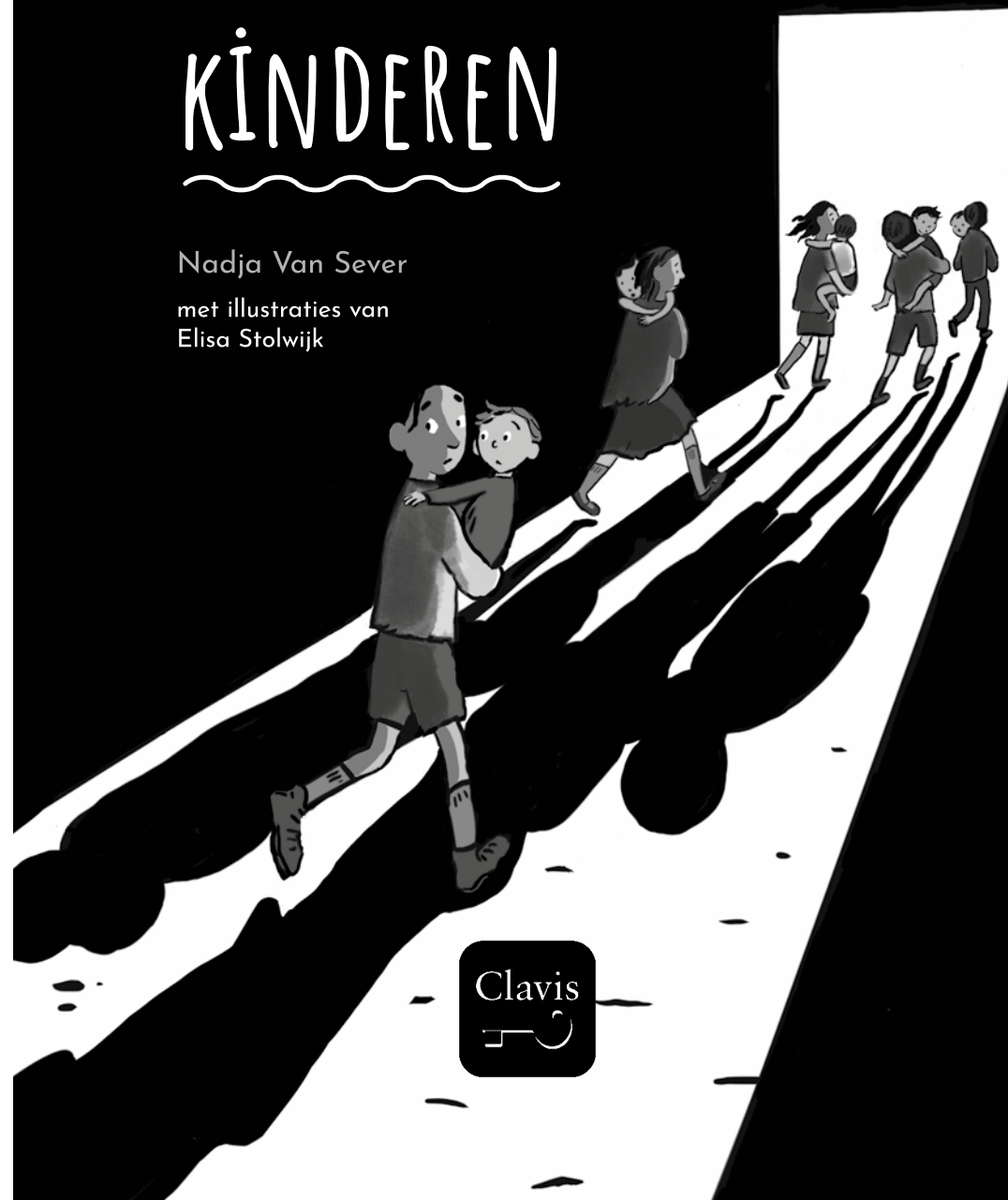
www.nadjavansever.be

www.elisastolwijk.nl

DE VERGETEN KINDEREN

Nadja Van Sever

met illustraties van
Elisa Stolwijk

Clavis

Maandag 14 november 1938

Antwerpen

GRETA

In dit boek lees je hoe een aantal moedige Joodse kinderen de Tweede Wereldoorlog hebben doorstaan. Het verhaal is gebaseerd op ware gebeurtenissen en echte personen: de tieners Léon en Isabelle uit Brussel en de kleuters Frans, Max en Freddy en Freddy's oudere zus Greta uit Antwerpen. Op pagina's 220-221 vind je stambomen van de kinderen en hun ouders; zo weet je wie bij wie hoort. Je leest achter in dit boek ook hoe het verder met hen is gegaan en vindt er foto's van de kinderen en van de locaties die een rol spelen in dit verhaal.

Greta kijkt naar mama, die over haar hoogzwangere buik wrijft, terwijl de trein met veel gekraak tot stilstand komt. Mama grijpt papa's uitgestrekte hand en komt kreunend overeind.

'We zijn er, *libling*,' murmelt papa. 'Nog een eindje lopen en we komen aan bij de woning van oom Ismaël. Daar beginnen we een nieuw leven.'

Greta werpt een ongeruste blik op haar vader. Hij glimlacht bemoedigend, maar zijn ogen stralen droefenis uit. Hij slaat zijn arm om haar heen.

'Het komt goed, mijn *levke*! Hier zijn we veilig.'

Greta frons de wenkbrauwen. Papa probeert haar gerust te stellen met het koosnaampje dat 'hartje' betekent. Maar klopt het wel wat hij zegt?

'Waar zijn we?' vraagt ze met de nieuwsgierigheid van een vierjarige.

Mama strijkt de halflange, gitzwarte haren van haar dochter glad.

'We zijn in Antwerpen, *liebchen*. In deze Belgische stad woont een neef van papa. Papa gaat werk zoeken en jij kan hier naar school.'

Greta zucht. Moet ze mama geloven? Haar stem klinkt niet heel overtuigend.

Ze staart naar de mensen die gehaast over het perron lopen. Hun gezichten zijn donker en nors. Waarom zouden Belgen vriendelijker zijn dan Duitsers?

Haten ze hier geen Joden?

Mama stapt traag. Ze komt niet goed vooruit door haar dikke buik. Over een maand wordt de baby geboren. Wordt het een zus of een broer? vraagt Greta zich in stilte af. Zal ze met de baby kunnen wandelen in hun nieuwe buurt?

Greta heeft geen idee van wat hun te wachten staat. Ze hoopt dat haar ouders gelijk hebben en dat het hier veilig zal zijn. Dat er 's nachts geen Jodenhaters zullen langskomen om papa's winkel te vernielen, zoals een paar dagen geleden gebeurde in de stad waar ze al jaren woonden.

Midden in de nacht was Greta wakker geworden van het geluid van boze stemmen en een enorm gerinkel van gebroken glas. Ze was snel naar de kamer van mama en papa gerend, terwijl ze haar oren had bedekt om het akelige lawaai niet te hoeven horen. Mama nam haar bij zich in het grote bed. Ze probeerde haar dochter te troosten, maar haar handen trilden en voelden koud aan. Papa lag stokstijf naast mama. Zijn ontredde was voelbaar tussen de lakens. Hij mompelde dat hij moest opstaan om de mensen beneden tot de orde te roepen. Mama zei dat hij het alleen maar erger zou maken. Papa zuchtte, maar gaf haar gelijk. Tranen gleden geruisloos over zijn wangen.

Na uren van geschreeuw, gehoon en gekrijs werd het stil. Ze stonden op en gingen de schade opmeten. Het was een verschrikkelijke puinhoop. Gebroken glas lag verspreid tussen stukgeslagen etalagepoppen. Alle vitlen hoeden waren platgetrapt. Op de muren waren grote zwarte letters gekledderd en een zespuntige

ster. De vierjarige Greta kon nog niet lezen, maar ze begreep dat de woorden er stonden om duidelijk te maken dat Joden niet meer welkom waren in Duitsland.

Alle Joodse huizen in de straat hadden hetzelfde lot ondergaan. In de verte zag Greta vuur laaien: uit de synagoge waar ze elke zaterdag sabbat vierden, likten vuurtongen de nachtelijke hemel. Die ravage ging gepaard met een verpletterende stilte. Nergens klonk het geluid van een brandweer of van andere hulpdiensten. De Duitsers staken geen hand uit om hen te helpen.

De volgende dag besloten papa en mama Duitsland te verlaten. Ze wilden geen kind op de wereld zetten in een land waar Joden gehaat werden. Papa kon de nodige papieren bemachtigen en ze vertrokken als dieven in de nacht. Ze lieten alles achter.

Vrijdag 1 september 1939

Brussel

LÉON

Léons papa geeft een teken dat iedereen moet zwijgen.

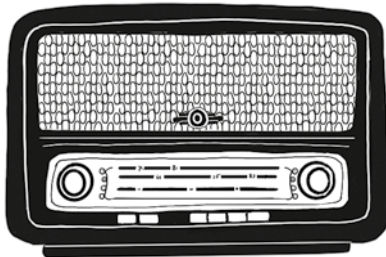
Op de Belgische radio ratelt een harde stem.

‘Dat is Hitler!’ mompelt mama en haar mooie gezicht drukt afschuw uit.

‘Duitsland werd aangevallen door Polen! Wij vechten terug,’ krast Hitler boos.

‘Dit kan niet waar zijn,’ stamelt papa. ‘Polen zou Duitsland nooit aanvallen. Hitler liegt. Hij wacht al maanden op een kans om Polen aan te pakken.’ Papa zucht diep, terwijl Hitlers stem verder dreunt.

‘Ik heb mijn luchtmacht de opdracht gegeven militaire doelen te bombarderen. Bommen zullen met bommen worden bestreden.’

Papa zet de radio uit en gaat moedeloos op de bank zitten.

Léon slikt. Die Hitler is een verschrikkelijke man. Hij noemt zichzelf de Führer van het Derde Rijk. Léon begrijpt dat akelige kereltje met zijn zwarte snor niet. En hij begrijpt nog minder het Duitse volk dat Hitlers visie klakkeloos lijkt te volgen. Papa zegt dat dat komt doordat Duitsland de Eerste Wereldoorlog verloor en zwaar werd gestraft. De Duitsers moesten gebieden afstaan en torenhoge herstelbetalingen doen. Hitler wil Duitsland weer groot maken en daar is de bevolking blij om.

‘Wat zal er gebeuren, papa?’ vraagt Léon ongerust. ‘Gaat Polen dit winnen? Of gaan de Duitsers Polen veroveren?’ Léon vreest voor het thuisland van zijn vader.

Papa wrijft over Léons korte, bruine haar. ‘Engeland en Frankrijk zullen dit niet toestaan, jongen. Hier komt een tweede Grote Oorlog van.’

‘Alweer oorlog? Zo dom kunnen de Duitsers toch niet zijn?’ mompelt Kurt angstig. Léon zucht. Kurt, die vier jaar ouder is dan hijzelf, wordt volgende week vijftien. Misschien worden zijn vader en grote broer opgeroepen om te vechten. Dat zou verschrikkelijk zijn. De meester vertelde dat tijdens de Grote Oorlog zeventien miljoen mensen sneuvelden, waaronder twee miljoen Duitse soldaten. Het is niet te begrijpen dat Duitsland opnieuw een oorlog wil starten.

‘De Duitsers staan heel sterk, Kurt,’ bromt papa tegen zijn oudste zoon. ‘Ze hebben een groot leger en veel wapens. Het zal niet lang meer duren en dan zijn wij de dupe. Hitler ziet ons volk als een bedreiging. Hij beweert dat zijn land de Grote Oorlog verloor door verraad van de Joden. Daarom noemt hij ons ratten die verdelgd moeten worden.’

Dat heeft de meester op school ook verteld. Léon zit in de vijfde

klas op de Sint-Jansschool in Brussel. De meester is katholiek, maar hij toont sympathie voor de Joodse leerlingen. Léon vindt het fijn in de klas. Als kinderen racistische opmerkingen maken, worden ze onmiddellijk gestraft. Hij voelt zich veiliger op school dan in hun buurt, waar antisemitische uitspraken beginnen te overheersen. Meer en meer mensen keren zich tegen zijn volk.

‘We gaan een heel moeilijke tijd tegemoet, jongens. Laten we proberen er het beste van te maken. We steunen elkaar, net zoals toen Sa...’

Papa maakt zijn zin niet af, maar Léon weet wat hij bedoelt. Papa heeft het over de trieste periode toen Samuel, zijn tweede zoon, stierf aan een longontsteking. Léon wenst vurig dat hun gezin van nog meer ellende gespaard blijft.

Vrijdag 10 mei 1940

Brussel

ISABELLE

Aan de horizon kleurt de lucht donker. In de verte hangt een nevel van rook. De doordringende geur van vuur waait over de Marollenwijk. Dit is geen gewone brand, beseft Isabelle. Ze sluit het raam en loopt de woonkamer in. Papa zit met mama aan de tafel. Ze houden gespannen elkaars hand vast, terwijl ze luisteren naar het bericht op de radio.

Er wordt vreselijk nieuws aangekondigd, vermoedt Isabelle. Papa zou anders nooit thuisblijven van zijn werk. Hij heeft een limonadefabriek, niet ver van het appartement waar ze wonen. De machines moeten elke dag draaien en de limonadeflessen moeten worden verspreid bij de winkels in de buurt.

‘Wat zeggen ze?’ vraagt ze, terwijl ze met haar kin naar de radio wijst.

Mama zucht. ‘Het is zover! Frankrijk en Engeland hebben Duitsland de oorlog verklaard. Vanmorgen vroeg vielen de Duitsers België aan om zo Frankrijk te bereiken. Ze veroverden al een heel groot deel van het land. Overal zijn bombardementen. Het wordt een verschrikkelijke strijd. Hitler is meedogeneloos. Hij zal er alles aan doen om deze oorlog te winnen en ons volk te onderdrukken. Hij haat Joden.’

De tranen springen in mama's ogen.

Isabelle slikt. ‘Kunnen we niet katholiek worden?’ vraagt ze met bevende stem.

Papa’s ogen flitsen boos. ‘Isabelle, je weet dat wij een ander geloof hebben. Wij zijn Joden en wij geloven in één God. We behoren tot het Joodse volk. Jouw mama is Joods en dat betekent automatisch dat jij ook Joods bent. Daar moet je trots op zijn!’

Isabelle knikt moeizaam. Ze weet dat ze er met haar donkere haren en net iets te grote neus Joods uit ziet, maar maakt dat haar zo anders? De christenen hebben toch ook maar één God, denkt ze bij zichzelf. Waarom wordt iedereen in een vakje gestopt? Maar ze zwijgt.

‘Wat gaat er gebeuren?’ mompelt ze stilletjes.

‘Voorlopig blijven we hier,’ antwoordt mama. ‘Papa wil de fabriek niet achterlaten. We zien wel hoe het loopt. De Duitsers willen de Franse verzetslinie doorbreken. Brussel ligt daarbuiten. We bidden dat de hoofdstad gespaard blijft.’

De wenkbrauwen van de elfjarige Isabelle gaan omhoog. Is dat niet naïef van mama? De Führer zal heel België willen veroveren omdat ze hem geen vrije doortocht geven.

Maar mama lijkt als een struisvogel haar hoofd in het zand te willen steken, want ze drukt de knop van de radio uit en zegt: ‘Maak je zus wakker. We moeten de maaltijd voor de sabbat bereiden.’

Hoe raar. Het is oorlog en zij gaan koken?

Isabelle durft niet tegen haar moeder in te gaan. Het is misschien de laatste keer dat ze de religieuze rustdag met een lekkere maaltijd kunnen vieren. Oorlog brengt, naast geweld, honger en schaarste met zich mee. Alleen God weet hoe hard ze het nog te verduren zullen krijgen.

Maandag 10 juni 1940
Antwerpen

GRETA

Greta houdt haar handen tegen haar oren. Buiten weergalmt een loeiend luchtalarm. Een snerpnd gefluit en hevige knallen schallen door de stad. Het geronk van vliegtuigen klinkt boven het gejang van de sirene uit.

Mama houdt de kleine Freddy tegen zich aan gedrukt. Alfred werd op 18 april 1939 geboren en is nu een jaar en twee maanden oud. Hij is bleek en mager en kijkt met angstige ogen naar de boze wereld waarin hij moet opgroeien. Tranen van ontzetting lopen over zijn wangen bij het schrille geluid van de hevige bombardementen.

Greta’s tanden klapperen ook van angst. Ze wonen nu bijna twee jaar in Antwerpen, maar veilig vindt ze het hier niet. Engeland en Frankrijk voeren hevige gevechten tegen Duitsland. De Duitsers hebben België binnen een maand bezet. De bombardementen verwoesten het hele land.

Heel wat Antwerpenaars zijn gevlucht. Ook oom Ismaël en zijn zoon. Papa wilde niet opnieuw vluchten. Hij zei dat ze op God moesten vertrouwen. Elke keer als het luchtalarm afgaat, schuilen ze onder de keukentafel, waar ze uren zitten te wachten tot de sirene het einde van de bommen aankondigt.

Een aantal burens verstoppen zich samen in een kelder verder-